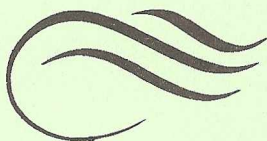

37.014.6 : 005.6(082)

467

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
Криворізький педагогічний інститут
Кафедра загальнотехнічних дисциплін та професійного навчання

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ: ДОСВІД ТА ІННОВАЦІЇ

Матеріали педагогічних читань,
присвячених пам'яті
керівника наукової школи
з проблем управління освітою,
доктора педагогічних наук,
професора Валерії Семенівни Пікельної

23 січня 2015 року

Кривий Ріг
2015

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

sushentz2009@ukr.net

Найважливішим напрямом модернізації професійно-технічної освіти в Україні є подолання її замкнутості, перетворення професійно-технічних навчальних закладів у відкриті соціально-освітні системи, діяльність яких спрямована на вирішення актуальних економічних, соціальних, культурних проблем міста, регіону, держави в цілому. Відкритість професійно-технічного навчального закладу проявляється в побудові системи соціального партнерства, кооперативних зв'язків з органами влади, бізнесом, установами освіти, культури і науки, спрямованої на взаємовигідне співробітництво в тактичному і стратегічному плані, спільну діяльність професійно-технічного навчального закладу та соціальних партнерів. Система соціального партнерства забезпечує як поступальний розвиток самого професійно-технічного навчального закладу, так і якісне поліпшення ситуації усіх учасників партнерських стосунків.

Таким чином, соціальне партнерство професійно-технічного навчального закладу якісно відрізняється від інших форм взаємодії: шефства, спонсорства, піклування. Його основна ідея - взаємовигідна кооперація, в якій професійно-технічний навчальний заклад виступає не в ролі прохача, а є повноправним партнером. Це означає безпосередній і прямий обмін ресурсами, що залучаються від соціальних партнерів, на конкретні результати діяльності професійно-технічного навчального закладу. Соціальне партнерство не обмежується разовими акціями, а будується на довгостроковій основі і взаємній довірі.

Теоретичні і практичні аспекти проблеми соціального партнерства досліджували І. Борисова, П. Бурдє, Л. Гусякова, Т. Десятов, Н. Лопатіна, Н. Ничкало, І. Смірнов та ін. Маючи пріоритетну перспективу, соціальне партнерство дозволяє діяти ефективно і успішно координувати спільну діяльність усіх соціальних партнерів.

Система професійної освіти в Україні відчуває нині значні проблеми у своєму розвитку. Перш за все, відсутнє чітко виражене державне і регіональне замовлення на підготовку випускників. Застарілі кваліфікаційні вимоги і номенклатура професій призводять до рекламацій з боку роботодавців стосовно рівня і якості підготовки випускників. Все це обумовлює необхідність прямої взаємодії між професійно-технічними навчальними закладами та економічними, соціальними структурами, які можуть допомогти у формуванні точного замовлення на випускників. Ситуація ускладнюється тим, що реальними замовниками кадрів є керівники підприємств і фірм різних форм власності, які внаслідок нестабільності економічної ситуації не можуть розробити довгостроковий прогноз затребуваності професій і відповідне кадрове замовлення. Зрозуміло, що розробка регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів не може обмежитися діяльністю лише державних структур. Вирішення цієї проблеми вимагає спільної діяльності органів управління професійно-технічною освітою, служби зайнятості, професійно-технічних навчальних закладів, представників роботодавців різних форм власності.

У сучасних умовах все більш актуальним стає питання формування нової системи відносин між установами професійно-технічної освіти та освітніми установами, підприємствами, службою зайнятості. Такою системою відносин є система соціального партнерства.

До суб'єктів соціального партнерства в системі освіти можна віднести освітні установи, органи управління освітою, органи праці та зайнятості, роботодавців, громадські та комерційні організації, учнів, батьків.

Соціальне партнерство у професійно-технічній освіті - це особливий тип взаємодії освітніх установ з суб'єктами і інститутами ринку праці, державними і місцевими органами

влади, громадськими організаціями, спрямованої на максимальне узгодження і реалізацію інтересів всіх учасників цього процесу [1].

Робота з соціальними партнерами ведеться за наступними напрямками: вплив на зміст освітнього процесу, вдосконалення матеріальної бази, відкриття нових професій і спеціальностей, цільова підготовка випускників, розподіл випускників, безперервна професійна освіта.

Що стосується феномена соціального партнерства у професійно-технічній освіті, то воно характеризується наступними ознаками: особливий тип взаємодії освітніх установ з суб'єктами та інститутами ринку праці, державними і місцевими органами влади, громадськими організаціями; спрямованість на максимальне узгодження і реалізацію інтересів усіх прямих і непрямих учасників освітнього процесу.

Дослідження показало, що в міжнародній та українській інноваційній практиці професійно-технічних навчальних закладів йдуть активні пошуки різних форм і технологій взаємовигідного співробітництва навчальних закладів з різними суб'єктами соціального партнерства. Головним з критеріїв соціального партнерства в сфері професійно-технічної освіти можна вважати реалізацію основного завдання професійно-технічного навчального закладу - затребуваність випускників на ринку праці. Відчуваючи потребу в кваліфікованих конкурентоспроможних кадрах, роботодавці стали виявляти більшу зацікавленість у діалозі з професійно-технічними навчальними закладами. У зв'язку з цим почали формуватися сучасні вимоги до випускників професійно-технічних навчальних закладів з боку галузі: здатність працювати на новому високотехнологічному обладнанні; використовувати у професійній діяльності сучасні інформаційні технології; готовність до саморозвитку та безперервної освіти; відповідальність за результати своєї діяльності; необхідність безпосереднього спілкування працівників з клієнтами та замовниками; працювати в колективі, команді тощо.

У зв'язку із зростанням вимог до кваліфікації та якості підготовки випускників основним завданням професійно-технічного навчального закладу є повний облік вимог роботодавців. Тож, потрібен постійно діючий механізм трансляції цих вимог у систему професійно-технічної освіти. Оскільки професійна освіта і навчання, безсумнівно, є істотним чинником для розвитку галузі регіону, особливу важливість набуває ефективна система соціального партнерства, яка розуміється нами як взаємовигідна конструктивна, довгострокова взаємодія професійно-технічного навчального закладу з роботодавцями, профспілками, батьками, громадськими організаціями і заснована на: загальних інтересах партнерів в області професійно-технічної освіти та підготовки кадрів; акумулюванні ресурсів (матеріальних, фінансових, інтелектуальних); дотримання спільно вироблених правил і домовленостей, які мають необхідну нормативну правову базу, з метою консолідації зусиль для сталого розвитку галузі в регіоні.

Стратегічними орієнтирами партнерських взаємодій професійно-технічних навчальних закладів є: розвиток і реалізація системних проектів у галузі підготовки кадрів для підприємств галузі; задоволення поточних і перспективних потреб партнерства у висококваліфікованих робітничих кадрах; формування постійно оновлюваного банку даних про потребу регіону в кадрах фахівців; створення інфраструктури стратегічного партнерства; посилення ролі підприємств у навчанні компетенцій, що відповідають конкретним вимогам виробництва; проведення аналізу ринку праці та вироблення прогнозів розвитку регіонального ринку праці галузі.

Роботодавці та їх асоціації: надають додаткові матеріальні - технічні ресурси та інноваційні технології; забезпечують робочими місцями учнів під час виробничої практики в інноваційних фірмах; проводять експертизу навчальних планів і програм професійної освіти; виявляють і визначають професійні компетенції, які б відповідали потребам роботодавців і регіону; організують короткотермінові стажування викладацького складу для підвищення їх профільної кваліфікації; надають унікальне й дороге обладнання для забезпечення навчально-виробничого процесу; надають інформацію, що сприяє забезпеченню інноваційного підходу в основних виробничих процесах.

Професійно-технічні навчальні заклади відповідно повинні розширювати і коригувати перелік послуг відповідно попиту роботодавців; перебудовувати систему роботи педагогічного колективу, спрямовуючи зусилля на підготовку професійно мобільного, конкурентоспроможного на ринку праці випускника.

Результатом соціального партнерства в діяльності професійно-технічного навчального закладу повинно стати: створення умов для забезпечення кожному учневі можливості формувати індивідуальну освітню траєкторію і отримувати необхідну професійну підготовку; усунення дублювання професій; облік запитів ринку праці до професійних компетенцій випускників і змісту підготовки у сфері професійної освіти; створення умов для професійної мобільності; більш ефективне використання бюджетних коштів, що виділяються на підготовку професійних кадрів; сприяння росту конкурентоспроможності української економіки.

Теоретичне вивчення проблеми та вивчення існуючої практики соціального партнерства дозволили виділити три його рівні.

Перший рівень – *формування освітнього замовлення*. Організаційно – педагогічне забезпечення цього рівня складається з проведення маркетингових досліджень на освітні послуги, а також організації спільної діяльності з соціальними партнерами з профорієнтації та роботи з абітурієнтами. Зауважимо, що професійно-технічному навчальному закладу необхідно постійно працювати над своїм іміджем, позиціонуючись як компетентний соціальний партнер, що знає актуальні потреби підприємств (ринку праці) та сучасні вимоги до професійної освіти і навчання. Одночасно професійно-технічний навчальний заклад повинен сприяти зміцненню позитивного іміджу тих підприємств - партнерів, хто активно і якісно співробітничав з ним.

Другий рівень – *виконання освітнього замовлення*. Організаційно – педагогічне забезпечення цього рівня складається з створення умов для якісного освітнього процесу на всіх його стадіях до етапу державної підсумкової атестації, де дається оцінка якості професійної підготовки випускника, виходячи з вимог Державного освітнього стандарту до знань, умінь і навичкам на основі організації спільної роботи з соціальними партнерами.

III рівень – *працевлаштування та адаптація випускника та його кар'єрне зростання*. На цьому рівні якість освіти оцінюється через сформованість компетенцій: ключових, професійних, спеціальних. Їх співвідношення змінюється зі зміною соціального замовлення і з урахуванням особливостей соціальних партнерів (роботодавців). Так, наприклад, в сфері обслуговування в більшій мірі затребувані комунікативні компетенції, а на виробництві – спеціальні.

Тож, якість професійної підготовки, як один з основних критеріїв конкурентоспроможності, включає в себе інваріантний і варіативний компоненти. Інваріант відповідає вимогам Державних освітніх стандартів у частині знань, умінь, навичок, а варіативна визначається специфікою роботодавця, його вимогами. І в цій частині – широке поле співпраці професійно-технічного навчального закладу з соціальними партнерами.

Таким чином, соціальне партнерство є потужним засобом підвищення ефективності професійно-технічної освіти, забезпечує зв'язок освітніх послуг і сфери праці, необхідний баланс попиту і пропозиції кваліфікацій, умінь і компетенцій на ринку праці. Роль соціальних партнерів є динамічною і варіативною. Вони можуть бути вони можуть бути замовниками освітніх послуг, авторами вимог, експертами щодо виявлення відповідності знань і умінь випускників висунутим вимогам, консультантами.

Література

1. Олейникова О.Н. Социальное партнерство в профессиональном образовании / О.Н. Олейникова. – М. : Центр изучения проблем профессионального образования, 2005. – 83 с.